

Kalvinizm’de Kader Anlayışı

Muhammet TARAKÇI

Yrd.Doç.Dr., U.Ü. İlahiyat Fakültesi

“Tanrı önceden bildiği kişileri Oğlu'nun benzerliğine dönüştürmek üzere önceden belirledi... Tanrı önceden belirlediği kişileri çağırdı, çağırdıklarını akladı.”¹

Özet

Bu makalede Hıristiyanlıkta kader anlayışıyla ilgili üç temel soruya cevap bulunmaya çalışılmaktadır. İlk olarak seçilmişliğin mahiyeti ele alınacak ve “Tanrı ezelde sadece seçilmişleri mi, yoksa seçilmişlerin yanı sıra lanetlileri de belirlemiş midir?” sorusuna Kalvinizm’in verdiği cevap açıklanacaktır. İkinci olarak, seçilmişliğin iman ve iyi davranışlarla ilişkisi üzerinde durulacak ve insanların dünyadaki iyi veya kötü davranışların ezeldeki ilahî seçimde bir etkisinin olup olmayacağı tartışılacaktır. Son olarak, “Kurtuluştan mahrum bırakılan lanetlilerin ezelde belirlendiği kabul edilirse, bu kişilere karşı bir haksızlık yapılmış olur mu?” sorusuna cevap aranacaktır.

Abstract

Predestination in Calvinism

This article tries to find answers to three questions concerning Christian idea of predestination. Firstly, it gives the answer to the question, “Did God predestine only the elect, or did he predestine

---

¹ Romalılar 8:29, 30.

the damned as well as the elect? The second question is "Does the election or reprobation depend on human good or bad works? Lastly, the article seeks an answer to the question, "Is there any injustice against the reprobate if they are predetermined by divine decree for eternal destruction?"

Anahtar Kelimeler: kader, seçilmişlik, seçilmişler, lanetliler, kurtuluş, aklanma, kutsanma.

Key Words: predestination, election, the elect, the damned, salvation, justification, glorification.

Giriş

Kaderi ifade etmek için İngilizcede kullanılan *Predestination* kelimesi, "önceden belirlemek" anlamına gelen Latince *Praedestatio*'dan türetilmiştir. Kelime, terim olarak geniş ve dar manalı olmak üzere iki şekilde kullanılmaktadır. Geniş anlamıyla kader, akıl sahibi varlıkları, nihai amaçlarına, yani ebedî yaşama ulaştırmak için Tanrı'nın tasarladığı planı ifade ederken, dar anlamıyla Tanrı'nın, kurtuluşa erişecek olanları ezelde seçmesi anlamına gelmektedir. Kelimenin Tanrı'nın ezeli seçimini ifade eden dar anlamıyla kullanımında da iki anlayış ortaya çıkmıştır. "Tek yönlü kader anlayışı" (single predestination) olarak ifade edilen birinci yaklaşıma göre, Tanrı ezelde sadece kurtuluşa erişecek insanları belirlemiş; diğerleri hakkında bir hüküm vermemiştir. "İki yönlü kader" (double predestinatıon) anlayışında ise, Tanrı seçilmişlerin yanı sıra, lanetlileri de belirlemiştir. Başka bir deyişle, hem kimlerin kurtuluşa erişeceklerini hem de kimlerin kurtulmaktan mahrum kalacaklarını belirlemiştir. Kurtuluş için seçtiklerine, bu yola ulaştıracak vasıtalar; cezalandırmak üzere seçtiklerine de onları bu yola sevk edecek vasıtalar planlamış ve göndermiştir.²

Hıristiyan düşüncesinde kader konusundaki ilk bilgileri yoğun olarak Pavlus'un mektuplarında, özellikle *Romalılara Mektup*'ta bulmaktayız.³ Daha sonra bu mesele Pelagius (ö. 420/440 civarında) ile Augustine (ö. 430) arasındaki tartışmalara kadar hıristiyan yazarla-

---

² Hansen, Gary Neal, "Predestination", *The Encyclopedia of Protestantism*, (ed. Hans J. Hillerbrand), New York: Routledge, 2004, c. 3, s. 1858; Palladino, A. G., "Predestination (in Catholic Theology)", *The New Catholic Encyclopedia, Second Edition*, (ed. Thomas Carson - Joann Cerrito), Thomson & Gale, 2003, c. 11, s. 647.

³ Pavlus'un konuyla ilgili görüşleri hakkında geniş bilgi için bk. Gündüz, Şinasi, *Dinsel Şiddet: Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık*, Samsun: Etüt Yayınları, 2002, s. 95-101; Yavuz, Nazmiye, *Kitabı Mukaddes Açısından Yahudilik ve Hıristiyanlıkta Seçilmişlik Anlayışı*, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 86-100.

rın ilgi gösterdikleri bir konu olmamıştır. İnsanın irade özgürlüğüne sahip olduğunu savunan Pelagius'a göre, aslı günaha rağmen kişi, iyi ve doğru davranışları yapma potansiyeline sahiptir. Tanrı'nın lütfu ve kurtuluş, kişinin yaptığı/yapacağı iyi ve doğru davranışlara bağlıdır.⁴ Pelagius'a karşı Augustine, aslı günahın bütün insanları etkilediğini ve aslı günahın tesiriyle insanların iyi ve doğru davranışları yapma yetisinden mahrum kaldıklarını iddia etmiştir. İnsanın kurtuluşu ancak Tanrı'nın lütfuna mazhar olmakla gerçekleşebilir. Tanrı, kimlere ilahî lütfunu vereceğini ezelde belirlemiştir. Tanrı'nın bu seçimi, insanların bu dünyada yapacakları iyi davranışlara bağlı değildir. Öte yandan, Tanrı, seçtikleri dışında kalan insanları oldukları hal üzere bırakmıştır. Bu görüşleriyle Augustine tek yönlü bir kader anlayışının temsilcisi olarak görülmektedir.⁵

Augustine'in aslı günah doktrini sonraki yüzyıllar boyunca da taraftar bulmuştur. Reform çağına gelindiğinde, John Calvin, Augustine'in düşüncesini daha da ileri götürerek, iki yönlü kader anlayışını savunmuştur. Son zamanlara kadar kader düşüncesinin, Kalvinizm'in en önemli konusu olduğu ve diğer bütün fikirlerin ona dayandığı sıkça dile getirilmiş ve Kalvinizm ile kader anlayışı adeta özdeşleştirilmiştir. Her ne kadar günümüz araştırmacıları, bu iddiaya biraz ihtiyatla yaklaşırsa da,⁶ kaderin Kalvinizm'de önemli bir yer tuttuğunu ve Calvin'in "iki yönlü kader" (double predestination)⁷ yakla-

---

⁴ Pelagius'a göre, Âdem'in işlediği ilk günah, sadece onu etkiler ve sonraki nesillere geçmez. Aslı günahla insanların ölümlü olmaları arasında bir bağ yoktur; ölümlü olmak insan doğasının bir gereğidir. Dolayısıyla, genel hristiyan kabulünün aksine, dünyaya gelen her bebek, aslı günahın etkisi altında olmadığı için, bebeklerin vaftizi anlamsızdır ve bebekken ölenler vaftiz olmasalar bile doğrudan cennete giderler. Geniş bilgi için bk. Ferguson, John, *Pelagius: A Historical and Theological Study*, Cambridge: W. Heffer & Sons Ltd., 1956, s. 159-185; Rees, B. R., *Pelagius: A Reluctant Heretic*, Woodbridge, Suffolk: The Boydell Press, 1991, s. 38-51; McKenna, S. J., "Pelagius and Pelagianism", *The New Catholic Encyclopedia, Second Edition*, (ed. Thomas Carson - Joann Cerrito), Thomson & Gale, 2003, c. 11, s. 60-63.

⁵ Bk. Wallace, Dewey D., "Free Will and Predestination", *Encyclopedia of Religion, Second Edition*, (ed. Lindsay Jones), Thomson & Gale, 2005, c. 5, s. 3203; Palladino, s. 649.

⁶ Örnek olarak bk. Niesel, Wilhelm, *The Theology of Calvin*, (İngilizceye çeviri: Harold Knight), Cambridge: James Clarke & Co., 2002, s. 159; Hesselring, I. John, "Calvin's Theology", Donald K. McKim (ed.): *The Cambridge Companion to John Calvin* içinde, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 83; McGrath, Alister E., *Reformation Thought: An Introduction*, Massachusetts: Blackwell Publishers, 1999, s. 132; Wendel, François, *Calvin: Origins and Developments of His Religious Thought*, New York: Harpers & Row, Publishers, 1963, s. 263-264.

⁷ Sadece seçilmişlerin değil, aynı zamanda lanetlilerin de ezelde ilahî kararlarla belirlendiği anlamına gelen iki yönlü kader (double predestination) anlayışı aslında ilk olarak Calvin'in dile getirdiği bir düşünce değildir. Calvin'den asır-

şımıyla bu konudaki doktrinel tartışmalara yeni bir boyut kazandırdığını söylemek mümkündür.

Kader ile ilgili tartışmaların, büyük ölçüde, Âdem'in işlediği asli günahın sonraki nesillere etkisi meselesine bağlı olarak geliştiği görülmektedir. Hıristiyan yazarların asli günahla ilgili düşünceleri kader hakkındaki tavırlarını belirlemektedir. Bu bağlamda cevabı aranan ilk soru şudur: Âdem, kendi hür iradesiyle bir günah işlemiş ve Tanrı işlenen bu günaha bir ceza mı takdir etmiştir; yoksa Tanrı ilk insanın günaha düşmesini kader olarak belirlemiş midir? Soruyu başka bir şekilde sormak gerekirse, Tanrı, Âdem'in günah işlemesine izin mi vermiştir; yoksa bu günahın işlenmesini mi takdir ve irade etmiştir? Calvin'e göre, eğer "İlk insanın özgür iradesi vardı ve kendi kaderini belirledi; Tanrı da ona hak ettiği şekliyle muamele etti" gibi bir iddia kabul edilirse, bu durumda, Tanrı'nın mutlak gücünden bahsedilemez. Tanrı bu mutlak gücüyle kendi gizli planına uygun olarak her şeyi düzenlemektedir. Ayrıca, yukarıdaki iddia kabul edilirse, Tanrı'nın, yaratılanların en şerefliğini belirsiz bir sona terk etmiş olduğu sonucu ortaya çıkar. Buradan hareketle Calvin, insanların kurtuluştan mahrum bırakılmalarını, insan olarak doğalarından kaynaklanan bir durum değil, ilk insanın işlediği günahın etkisi olarak açıklamaktadır. Nitekim Kutsal Kitap'ta da bu durum, "Bir insanın şahsında ebedi ölüm bütün ölümlülere yayıldı"⁸ şeklinde ifade edilmektedir. Calvin, bunun dehşet verici bir karar olduğunu kabul eder; bununla birlikte, insan yaratılmadan önce, onu nasıl bir geleceğin beklediğini Tanrı'nın önceden bilmemesi düşünülemez. Dolayısıyla Tanrı, olacak her şeyi hikmetiyle bilir ve gücüyle kontrol edip yönetir.⁹

Katoliklikten farklı olarak,¹⁰ Protestanlıkta insanın, asli günahla birlikte tam bir yetersizlik içinde olduğu kabul edilmektedir. Asli

---

lar önce, Sakson keşiş Gottschalk (ö. 869) da benzer bir görüşü savunmuş ve kilise onun görüşlerinin bâtil olduğunu açıklamıştır. Bk. Reardon, Bernard M. G., *Religious Thought in the Reformation*, New York: Longman, 1981, s. 189.

⁸ Romalılar 5:12.

⁹ Bk. Calvin, John, *Institutes of the Christian Religion*, (Bundan sonra ICR şeklinde kısaltılacaktır), (İngilizceye çeviri: Ford Lewis Battles), Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press, 2006, III/23:7; a.mlf, *Commentaries on the Epistle of Paul the Apostle to the Romans*, (Romalılar 5:12), s. 199-201. Reform düşüncesinin bir diğer temsilcisi Martin Luther de, Tanrı'nın, Âdem'in işleyeceği ilk günahı önceden bildiğini ve buna izin verdiğini savunur. Bk. Olgun, Hakan, *Sekülerliğin Teolojik Kurgusu*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2006, s. 185.

¹⁰ Katolik inancına göre, asli günah, insanın, mükemmel bir şekilde yaratılan doğasından ve ilk mutluluk durumundan uzaklaşması anlamına gelir. Bununla birlikte, insan doğasının tamamen bozulduğu; hakikate ulaşamaz ya da iyilik yapamaz durumda olduğu kabul edilmez. Asli günahın tesiriyle insan,

günahın laneti altındaki insanın, Tanrı'yı sevmesi veya kurtuluşu sağlayacak bir davranış sergilemesi mümkün değildir.¹¹ İnsanın tam bir yetersizlik içinde olduğu söylenirken, bununla, bütün insanların eşit şekilde kötü oldukları, insanın mümkün olan en kötü durumda bulunduğu, hiçbir iyilik yapamayacağı, insan doğasının bizzat kötü olduğu kastedilmemektedir. Asli günahın etkisi altındaki insan, kendi kurtuluşu ile ilgili meselelerde iyi ve kötü olan arasında seçim yapabilecek durumda değildir; o, ancak kötü ile daha kötü arasında tercih yapabilir. Her ne kadar bazen onun ahlâken iyi sayılabilecek davranışlar sergilediği görülse de, bu iyi davranışlar, onun kurtuluşuna katkı sağlayacak türden değildir; zira bu iyi davranışları yapmaya onu sevk eden motivasyon ve niyeti tamamen kötüdür.¹² Söz gelimi, asli günahın tesiri altındaki bir insanın, ailesini sevdiği, iyi bir vatandaş olduğu veya bir hastanenin yapılması için çok para verdiği görülebilir. Ancak bu davranışları İsa adına yapmış değildir. Bu nedenle, yaptığı iyi davranışlarda, iyiliklerini yok edecek temel bir kusuru var demektir. Niyetin bozuk/eksik olmasından kaynaklanan bu kusur, onu kurtuluşa erişmekten, hatta kurtuluşu arzu etmekten alıkoymaktadır.¹³ Dolayısıyla, Protestanlık söz konusu olduğunda, insan, kendi yetileriyle ne kadar hakında kesin ve güvenilir bilgilere sahip olabilir ne de kendisini kurtuluşa götürecektir davranışları yapabilir. İnsan, sadece kendi yetilerine dayandığı ve güvendiği sürece, her iki konuda da tam bir eksiklik ve yoksunluk hali içinde bocalamaya mahkûmdur.

ölümün tesiri altına girmiş ve günaha eğilimli hale gelmiştir. Katoliklere göre, kendilerinin savunduğu asli günah anlayışı, kurtuluşu tamamen insanın eylemlerine bağlayan Pelagius ile kurtuluşun sadece imanla gerçekleşeceğini, iyi davranışların kurtuluştaki etkili olmadığını iddia eden Reform düşüncesi arasında yer almaktadır. Geniş bilgi için bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri*, (çev. Dominik Pamir), İstanbul, 2000, s. 109-111; Tarakçı, Muhammet, "St. Thomas Aquinas'a Göre Asli Günah", *Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Bursa, 2006, c. 19, sy. 1, s. 215-241.

¹¹ Asli günahın bu dünyada insanlar üzerinde hem iç hem de dış etkileri bulunmaktadır. İç etkiler kapsamında zihin körlüğü, yasak düşünceler, derin yanılgılar, kalp katılığı, utanç verici tutkular sayılırken; dış etkiler olarak ölümün yanı sıra, insan bedenine, mallarına, işlerine ve ilişkilerine gelen her türlü kötülükler görülmektedir. Asli günahın öbür dünyadaki etkisi ise, insanın Tanrı'dan ebediyen ayrı düşmesi ve cehennem ateşinde sonsuza dek sürecektir en acı veren işkencelere maruz kalmasıdır. (Bk. *Westminster Larger Catechism*, 28-29, New York: J. Watts & Co., 1813).

¹² Bk. Boettner, Loraine, *The Reformed Doctrine of Predestination*, Phillipsburg, New Jersey: Presbyterian and Reformed Publishing Company, 1932, s. 61-62.

¹³ Bk. Boettner, 63, 68. Martin Luther'e göre, seçilmişlikten mahrum olanlar sadece insanî alanda ahlakî davranışlar yapabilirler. Meselâ, bu insanların iyi bir eş, iyi bir baba, dürüst bir vatandaş veya âdil bir hâkim olduğu görülebilir. Ancak tanrısal alanda bütün insanlar asli günahın tesiriyle suçlu ve kusurludur. Geniş bilgi için bk. Olgun, 186-188.

Kendi aklıyla kaderi anlamaya çalışan kişi, seçilmişliği yanlış yerlerde arama arzusuna düşerek ilahî hikmetin gizli mekânlarına girmeye ve en yüce gerçekleri kavramaya çalışır. Böylece kendisi hakkında Tanrı'nın ne karar vermiş olduğunu tespit edeceğini zanneder. Ancak bu arayışında kendisini yutacak dipsiz bir girdabın içine düşer; içinden çıkılamayacak sayısız tuzaklar onun durumunu iyice zorlaştırır. İlahî hikmetin zirvesine kendi çabasıyla çıkmaya çalışan bu insanı bekleyen sadece korkunç bir sondur. Tüm insanların bu konuda bir temayülü olduğu için, bu sapkınlık, diğerlerinden çok daha ölümcüldür. Bu anlamda seçilmişlik doktrini ve kader konusunda tartışmayı tehlikeli bir denize benzeten Calvin, insanın bu denizde güvenli bir şekilde yol alabilmesi için kendisini tehlikeye atmaması gerektiğini ifade etmektedir. Tanrı'nın Kelâmı'ndan başka bir yerde O'nun ezeli planını araştırmak, kişinin kendisini uçuruma atması gibidir. Seçilmişlik ve kader konusunda tavsiye edilebilecek en güvenli yol, bu düşünceye Tanrı'nın seçimiyle başlamak ve O'nun seçimiyle bitirmektir.¹⁴ Eğer kader, ilahî adaletin veya ilahî sırrın gerçekleşmesi demekse, bazıları kurtuluşa erişmek üzere seçilmiş; seçilmeyenlere ise adaletin kurallarına göre davranılmıştır; zira Tanrı onların cehenneme gitmelerini, kendilerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı takdir etmiştir. İlk insan hata yaptığında Tanrı, bu hatayı böyle hükme bağlamıştır; neden böyle hüküm verdiği bizce malum değildir. "Tanrı, yaratmış olduğu her şeyin çok iyi olduğunu gördü."¹⁵ şeklindeki Tevrat cümlesinde de ifade edildiği gibi, Tanrı, insanı mükemmel bir şekilde yaratmıştır. Ancak insan, niyetinin kötülüğü nedeniyle, Tanrı'dan aldığı temiz tabiatını bozmuştur. İlk insanın bu günahının sonucu olarak, onun tüm nesli de yıkıma ve ölüme, yani kurtuluştan mahrum kalmaya mahkûm edilmiştir. Calvin'e göre, Tanrı'nın bazı insanları ezelde seçmemesinin nedenini bu açıklamada aramak gerekir; yoksa Tanrı'nın kaderindeki gizli ve asla anlaşılabilir gerekçeleri araştırmak bize bir yarar sağlamayacak; bilakis bizi çıkış yolunu bulamayacağımız bir labirentin içine sokacaktır. Bu nedenle, bilmemize izin verilmeyen konularda öğrenilmiş cehalet daha faziletlidir.¹⁶

Kısaca ifade edilecek olursa, aslı günahın tesiriyle mükemmel doğasından uzaklaşan insanoğlu, kader ve kendisini kurtuluşa götürececek bilgiler konusunda ancak vahiyle açıklanan bilgilere güvenebilir. Kader, insanların kendi akıllarıyla yorum yapabilecekleri spekülasyon bir alan değil, dinin öğretilerinin esas alınacağı teolojik bir meseledir. Bunun yanı sıra, yine aslı günahın etkisiyle, insan, kendisini

---

¹⁴ ICR, III/24:4.

¹⁵ Yaratılış 1:31.

¹⁶ ICR, III/23:8. Ayrıca bk. Niesel, 161-162.

kurtuluşa eriştirecek eylemleri yapma konusunda tam bir eksiklik ve yetersizlik içinde bulunduğu için, kurtuluşu da sadece Tanrı'nın sorgulanamaz seçimine bağlı olmaktadır.

Calvin'i kader konusunda düşünmeye sevk eden etkenlerden biri, Kutsal Kitap'ın insanlara vaaz edilmesiyle ilgilidir. Calvin, Kutsal Kitap'ın bütün insanlara duyurulamadığını, hatta Kutsal Kitap'la muhatap olanlar arasında bile ona inanan ve inanmayanların bulunduğunu müşahade etmiştir. Elbette inanan bir insan olarak Calvin, kutsal metinlerin herkese ulaşmamasını ve bu metinleri duyan herkesin de inanmamasını, bu konuda Tanrı'nın yeterli kudreti olmadığını bağlamayacaktır. Burada başka bir açıklama, başka bir hikmet aranmalıdır. Calvin'e göre bu açıklama; Tanrı'nın ezelde bazı insanları kurtulmak, bazılarını da cezaya çarptırılmak üzere seçmesinde saklıdır. Kendisine kutsal metinler ulaşmamış veya kutsal metinleri işittiği halde inanmayan insanlar, ezelde kurtuluştan mahrum bırakılanlardır. Kurtuluştan mahrum kaldıkları için kutsal metinler bu insanlar üzerinde etkisini göstermemiştir. O halde, Calvin'in düşünce sisteminde kader, Tanrı'nın ezelde bazı insanları kurtulmak, bazılarını ise cezalandırmak için seçip belirlemesi, yani takdir etmesidir.¹⁷

Seçilmişler

Seçilmişlik inancı Hıristiyanlığa özgü bir düşünce değildir. Hıristiyanlıktan önce Yahudilikte de benzer bir anlayışın olduğu bilinmektedir.¹⁸ Hatta Hıristiyanlığın, seçilmişlik inancını Yahudilikten miras alarak kendi rengini verdiğini düşünmek yanıltıcı bir yaklaşım olmasa gerektir.

Calvin seçilmişliğin üç aşamada gerçekleştiğini düşünmektedir: İlk aşama İbrahim ve neslinin seçilmesidir. Yahudi Kutsal Kitabı'nda İsrailoğulları'nın seçilmişliğini ifade etmek için "Yüceler Yücesi ulusları taksim edip Âdemoğullarını ayırdığında, ... İsrailoğulları O'nun payına düştü"¹⁹ denilir. Calvin, burada İsrailoğulları'nın seçilme gerekçesinin açıklanmamış olmasına dikkat çekmektedir. Ona göre, İsrailoğulları'nın seçilmesi ne onların sayıca diğer uluslardan fazla

---

¹⁷ Bk. *ICR*, III/21:1; Niesel, 166-167.

¹⁸ Yahudilikte seçilmişlik inancı hakkında geniş bilgi için bk. Yavuz, 16-85; Katar, Mehmet, "İsrail Kavminin Seçilmişliği Üzerine Bir Araştırma", *İslami Araştırmalar*, Ankara, 2007, c. 20, sy. 2, s. 172-177.

¹⁹ Yasanın Tekrarı 32:8-9. Ayrıca bk. Yasanın Tekrarı 4:37; 7:6-8; 10:15; 23:5; I.Samuel 12:22; Yeşaya 14:1; Mezmurlar 33:12; 44:3; 65:4; 105:6.

olmasından ne de sahip oldukları faziletten kaynaklanmıştır. Bu seçim, tamamen Tanrı'nın karşılıksız sevgisine dayanmaktadır.²⁰

Seçilmişliğin ikinci aşaması, İsrailoğulları veya daha genel olarak İbrahim'in nesli içinde bazı kişilerin seçilmesi veya reddedilmesi (lanetlenmesi) anlamında daha sınırlı ve dar bir durumu ifade etmektedir. İsmail, Esav ve pek çok İsraili seçilmişlikten mahrum bırakılmıştır. Yusuf'un ve Efrayim'in soyu da benzer bir akıbete uğramıştır: "Tanrı Yusuf soyunu reddetti, Efrayim oymağını seçmedi. Ancak Yahuda oymağını... seçti."²¹ Calvin; İsmail, Esav ve benzerlerinin reddedilmelerini onların hatalarına bağlamaktadır.²² Buradan hareketle, seçilmenin hiçbir koşula bağlı olmadığını, seçilmişlikten mahrum bırakılmanın ise, bu duruma düşen kişilerden kaynaklandığını ve dolayısıyla koşullu olduğunu söylemek mümkündür.

Calvin, seçilmenin üçüncü aşamasında Mesih'e inananlar arasında daha mükemmel bir ilahî lütfun gerçekleştiğini düşünmektedir; zira onlar arasında seçilmişlikten mahrum kalan olmayacaktır. Bu durumda aralarından pek çok kişinin seçilmişlikten ve kurtuluş-tan mahrum kalması nedeniyle, İsrailoğulları'nın bir bütün olarak veya bir soy olarak seçilmesi, her zaman kesin ve etkin bir durum ortaya çıkarmamıştır.²³

Pavlus'un "İsrail soyundan gelen herkes İsraili sayılmaz." şeklindeki cümlesi de aynı hususa işaret eder.²⁴ Her ne kadar kendileriyle yapılan ahit sayesinde İbrahim neslinden gelenler kutsanmış olsa da, Pavlus onlar arasındaki pek çok kişinin kutsanmış olma dairesinin dışında kaldığını iddia etmektedir. Calvin'e göre, bunun nedeni, sadece, onların yoldan çıkmaları değildir; aynı zamanda Tanrı'nın özel seçiminin her şeyi kuşatmış olmasıdır. Pavlus'un Esav ve Yakup hakkında yazdıkları konuya daha da açıklık getirmektedir. Esav ve Yakup, İshak'ın ikiz çocuklarıdır. Esav daha önce doğduğu halde, ilk doğum hakkı Yakup'a verilmiştir.²⁵ Yakup'un seçilip Esav'ın mahrum bırakılmasının nedeni nedir? Seçilmiş olmayı insanların yapacakları şeyleri Tanrı'nın önceden bilip buna göre ilahî tercihin şekillenmesi olarak görenlere göre, Tanrı, Esav'ın yapacaklarından hoşnut olmamış ve Yakup'u seçmiştir. Ancak Pavlus bu görüşü açık bir şekilde reddetmektedir: "Çocuklar henüz doğmamış, iyi ya da kötü bir şey yapmamışken, Tanrı Rebeka'ya, "Büyüğü küçüğüne kulluk edecek" dedi. Öyle ki, Tanrı'nın seçim yapmaktaki amacı

---

²⁰ ICR, III/21:5.

²¹ Mezmurlar 78:67-68.

²² ICR, III/21:6.

²³ ICR, III/21:7.

²⁴ Romalılar 9:6.

²⁵ Bk. Yaratılış 25:21-34.

yapılan işlere değil, kendi çağrısına dayanarak sürsün”.²⁶ Calvin, Pavlus’un bu cümlesinden bazı sonuçlar çıkarmaktadır. Birincisi, Tanrı, seçilmiş İsrailoğulları arasında yeni bir seçim daha yapmakta ve bazılarını seçilmişlikten mahrum bırakmaktadır. Bu seçimin temelinde sadece Tanrı’nın iyiliği ve merhameti bulunmaktadır. İkincisi, Tanrı, merhametini bütün insanlara eşit olarak dağıtıp dağıtmamakta özgürdür. Son olarak, Tanrı’nın seçiminde insanların ileride yapacakları iyi davranışların bir etkisi olmamaktadır.²⁷ Ayrıca bu durum, Calvin’e göre, sadece Esav ve Yakup’a özgü değildir. Nitekim Tanah’ta daha sonra doğdukları halde, İshak’ın İsmail’e,²⁸ Efrayim’in Manaşşe’ye²⁹ tercih edilip seçildiği açıklanmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse, Esav ve Yakup meziyetleri ve faziletleri bakımından farklı olmadıkları halde Tanrı, Yakup’un seçilmesini takdir etmiştir; zira “bu, insanın isteğine ya da çabasına değil, Tanrı’nın merhametine bağlıdır”.³⁰ Calvin bu durumu, “Tanrı’nın bizim kurtuluşumuzun gözcüsü değil, yaratıcısıdır” diyerek açıklamaktadır. O halde kurtuluş, kişinin istemesine ve gayretine bağlanamaz.³¹

Calvin, bazı kimselerin seçilmesi ile Tanrı’nın bazı kimselerin iyilik yapacaklarını önceden bilmesinin birbirinden farklı olduğunu düşünmekte ve burada söz konusu olan seçimin tamamen Tanrı’nın mutlak iradesi ve amacıyla açıklanması gerektiği hususunda ısrar etmektedir. Dolayısıyla, Calvin’e göre seçilmişlik, bazı insanların iyilik yapacağını Tanrı’nın bilip seçmesi veya iradesini kötülük yönünde kullanacak olan insanları önceden bilerek onları ezelde mahkûm etmesi değildir. Başka bir deyişle, seçilmişlik ile Tanrı’nın ezeli bilgisi farklı şeylerdir.

Pavlus’un “Dünya yaratılmadan önce biz, İsa Mesih’te seçildik”³² şeklindeki cümlesi de, Calvin’e göre, seçilmişlik imtiyazına lâyık olmada kişilerin herhangi bir etkisinin olmadığını vurgulamaktadır. Tanrı, Âdem’in soyu arasında insanı seçilmişliğe lâyık kılacak hiçbir şey bulamamış; bunun üzerine seçilmişleri belirleme işini

---

²⁶ Romalılar 9:11-12.

²⁷ Calvin, John, *Commentaries on the Epistle of Paul the Apostle to the Romans*, (Romalılara 9:6, 11-12), (İngilizceye çeviri: John Owen), Edinburg: Calvin Translation Society, 1849, s. 343-345, 348-349.

²⁸ Yaratılış 21:12.

²⁹ Yaratılış 48:20.

³⁰ Romalılar 9:16.

³¹ Bk. Calvin, *Commentaries on the Epistle of Paul the Apostle to the Romans*, (Romalılara 9:6, 11-12), s. 357-359; ICR, III/22:4-6.

³² Efesliler 1:4, 5. Ayrıca bk. Koloseliler 1:12.

Mesih'e bakmıştır. O halde, seçilmişler, böyle büyük bir mükemmelliğe kendi yaptıklarıyla erişmiş degillerdir.³³

Başka bir cümlesinde Pavlus bu durumu daha net bir şekilde dile getirmektedir:

*“Tanrı bizi yaptıklarımıza göre değil, kendi amacına ve lütfuna göre kurtarıp kutsal bir yaşama çağırır. Bu lütuf bize zamanın başlangıcından önce Mesih İsa'da bağışlanmış, şimdi de O'nun gelişiyile açığa çıkarılmıştır.”*³⁴

Eğer burada “Tanrı, bizim kutsal bir kişi olacağımızı önceden gördü ve bizi seçti” denilirse, Calvin'e göre, bu, Pavlus'un cümlesini tersine çevirmek olur. Ayrıca bu, seçilmişlik olarak da adlandırılmaz; olsa olsa Tanrı'nın ezeli bilgisi, öngörüsü olarak değerlendirilebilir. O halde “dindar kimsenin kutsallığı, seçilmiş olmasından gelir” cümlesi ile “kişi, yapıp ettikleri nedeniyle seçilmişler arasına girer” cümlesinin birbiriyle asla uyuşmadığını fark etmek gerekir. Pavlus, seçilmişliği ilahî bir lütuf olarak görmektedir.³⁵ Buradan hareketle Calvin, seçilmişliğin tamamen karşılıksız verildiği takdirde ilahî bir lütuf olarak adlandırılabilceği sonucuna ulaşır. Eğer insanın yapacağı iyi davranışlara bakılarak seçilmişler belirlenecekse, burada ilahî bir lütuftan söz edilmesi mümkün olmaz. Calvin, İsa Mesih'in, bütün hristiyanlara teşmil edilebilecek olan “Siz beni seçmediniz, ben sizi seçtim”³⁶ şeklindeki sözünü de bu bağlamda değerlendirmektedir. İsa Mesih, bu cümlesiyle havarilerin geçmişte yaptıkları iyi davranışları bir kenara attığı gibi, onlarda seçilmiş olmayı sağlayabilecek herhangi bir özelliğin de bulunmadığını da ifade etmektedir.³⁷

Tanrı'nın kurtuluşa erişecekleri ezelde ve koşulsuz olarak belirlemesi, Reform düşüncesinin en önemli inanç esaslarından birini oluşturmaktadır. Aslı günahın tesiriyle insan, Tanrı'ya bulma ve kurtuluşa erişme konusunda tam bir ehliyetsizlik ve yetersizlik içindedir ve bunun doğal sonucu olarak kurtuluş insanın yapıp etmelerine

---

³³ JCR, III/22:1.

³⁴ II. Timoteos 1:9.

³⁵ Efesliler 1:6.

³⁶ Yuhanna 15:16.

³⁷ JCR, III/22:3. Seçilme ile insanların yaptıkları iyi davranışlar arasındaki ilişki konusunda Katolik ve Protestan mezhepler arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi, Protestanlar seçilme ve kurtuluş konusunda iyi davranışların hiçbir etkisinin olmayacağına inanmaktadırlar. Katolikler ise, kurtuluşa erişeceklerin seçiminde Tanrı'nın karşılıksız bir insiyatife sahip olduğunu kabul etmekle birlikte, insanın iyi davranışlarının bu süreci tamamladığını savunmaktadır. Hiç kimse dine dönmek için Tanrı'nın ihsan ettiği ilk lütfu hak edemez. Yapılan iyi işler, Tanrı'nın verdiği bu ilk lütfu büyütür. Bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s. 464-470.

değil, Tanrı'nın özgür seçimine bağlı olacaktır.³⁸ İnsanın bu dünya hayatında yapıp ettikleri kurtuluşun nedeni olarak görülmemekte; bilakis kurtuluşun sonucu ve meyveleri olarak değerlendirilmektedir:

“Tanrı, muhtemel her olasılıkta meydana gelebilecek her şeyi bilir. Bununla birlikte, gelecekte olacağını bildiği şeylere bakarak herhangi bir karar vermez.” “Tanrı'nın buyruklarına itaat edilerek yapılan iyi davranışlar, gerçek ve canlı bir imanın meyveleri ve kanıtlardır.” “İyi davranışlar sergileyebilmek, insanlardan değil, tamamen Mesih'in Ruhu'ndan kaynaklanan bir durumdur.”³⁹

Açıkça görülmektedir ki, Reform düşüncesinde iyi davranışlar, kişinin seçildiğini gösteren kanıtlardır. Reformculara göre, insanın dünya hayatında sergileyeceği iyi davranışları kurtuluşun nedeni haline getirmek, Tanrı'nın niyet ve amacını ezeli olmaktan çıkarıp zaman içinde gerçekleşen bir eyleme dönüştürecektir. Dolayısıyla, böyle bir düşünce, önceden belirleme (pre-destination/kader) olarak değil; olsa olsa sonradan belirleme (post-determination) şeklinde adlandırılabilir ve insanın hiçbir faziletinden dolayı değil, dünya yaratılmadan önce seçildiğini açıklayan Kutsal Kitap öğretisiyle⁴⁰ de çelişir. İnsan iman ettiği için kurtulmaz; kurtuluşa erişme ayrıcalığı kazandığı için iman eder. İnsan iyi bir kimse olduğu için değil; iyi bir kimse olabilmesi için seçilir. Buradan iyi davranış sergilemenin önemsiz olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Her ne kadar kurtuluşun nedeni olmasa da, iyi davranışlar iman ve kurtuluşun meyveleri ve kanıtları olarak gereklidir. İyi davranışlar imana o kadar bağlıdır ki, onlar olmadan gerçek bir imandan söz edilemez. Bunun tersini söylemek de mümkündür: İman olmadan tam anlamıyla iyi bir davranış gerçekleşemez.

Reform düşüncesi seçilmişlik-iyi davranış ilişkisini açıklamak için değişik benzetmelerden de yararlanmaktadır. Söz gelimi, iyi davranışlar insanın nefes almasına benzetilmektedir. İnsan, yaşama başlamak için nefes almaz; yaşadığı için nefes alır ve dolayısıyla nefes almadan duramaz. Bunun gibi, iyi davranışlar sergilediği için kurtuluşa erişmez; kurtuluşa eriştiği için iman eder ve iyi davranış yapmaktan uzak duramaz.⁴¹ Bir başka örnekte seçilmişlik güneşe, iyi davranışlar ise güneş ışınlarına benzetilmektedir. Güneş ışınları bize ulaşmış etrafı aydınlattığında, güneşin var olduğu anlaşılır. Bununla birlikte güneş ışınları bize ulaşmadığı durumlarda, yine güneşin var olduğunu ve dünyanın başka yerlerini aydınlattığını biliriz. Bunun

³⁸ Bk. Boettner, 95-96.

³⁹ *Westminster Confession of Faith*, Edinburgh: T. & T. Clark, 1958, III:2; XVI:2, 3.

⁴⁰ Bk. Efesliler 1:4; Yuhanna 15:16; Titus 3:5; II. Timoteos 1:9.

⁴¹ Bk. Boettner, 98, 101, 103.

gibi, Tanrı'nın ezeli seçimi, ileride insanların yapacakları iyi davranışlara bağlı olmadığı için, seçilmiş kişilerde iyi davranışlar göremediğimizde, onların seçilmiş olma durumları zarar görmez.⁴² Bu noktada John Calvin ile Martin Luther arasındaki yaklaşım farklılığına değinmek faydalı olacaktır. Her iki yazar da Tanrı'nın, bazı insanları kurtuluş için seçerek merhametini gösterdiğini düşünmektedir. Calvin'e göre, Tanrı, seçilmişleri, onların iyi işlerine veya faziletlerine *bakmaksızın* belirlemiştir. Başka bir deyişle, kurtuluşa erişecekler seçilirken, bu insanların ne kadar değerli olduklarına herhangi bir atıf yapılmamıştır. Luther'e göre, seçilmişler, kusur ve günahlarına rağmen kurtuluşa erişmek üzere belirlenmiştir.⁴³

Seçilmişlik doktrini ile insanın sorumluluğu arasındaki ilişkinin doğru kurulması gerekmektedir. Tanrı, insanların ileride yapacakları iyi veya kötü davranışlara göre hareket etmiyor ve salt kendi özgür tercihiyle kimleri seçeceğine karar veriyorsa, insanın sorumluluğu ortadan kalkmakta mıdır? Tanrı arzu etmiş olsaydı, ezelde bildiği kötülükleri ters çevirebilirdi. Ama O böyle yapmamış ve ezelde belirlediği bu plana uygun olarak insanı yaratmıştır. Bu durumda, mademki Tanrı'nın iradesiyle insan bu şekilde yaratılmış ve dünya hayatında yaptıklarını ifa etmiştir, o halde, karşı gelemeyip yaptıkları için suçlanması bir haksızlık değil midir? Calvin, Tanrı'nın inşiyatifi-ne ve mutlak iyi olduğuna vurgu yaparak bu sorunu çözmeye çalışır. Tanrı, kimi insanları daha ana rahmindeyken seçilmişlikten mahrum bırakarak kendi gücünü ve yüceliğini gösterir. Calvin, bazı teologların "Tanrı, kimi insanların gelecekte kötülük yapacaklarını ezelde bildiği/gördüğü için, bu kimseleri seçilmişlikten mahrum bırakmıştır. Dolayısıyla Tanrı'nın bu ezeli seçimi, insan üzerinde bir zorunluluk doğurmaz" diyerek bu meseleye çözüm bulmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Calvin'e göre, bu, eski yazarların bazı tereddütlerle kullandıkları bir açıklama tarzıdır. Calvin, Tanrı'nın ezeli bilgisinin insan üzerinde bir zorunluluk doğurmayacağını kabul etmekle birlikte, bu açıklamayı yeterli görmez; zira "Tanrı'nın olaylara müdahalesi salt bir öngörünün ötesindedir. Eğer Tanrı olacak olayları ezelde biliyor, ama kendi kararlarıyla bu olaylara müdahale etmiyor ve onları kontrol altında tutmuyor" denilirse, o zaman Tanrı'nın bilgisinin, bu olayların gerçekleşmesiyle hiçbir ilgisinin olmadığı kabul edilmiş olur. Hâlbuki Calvin'e göre, Tanrı, gelecekteki olayları, onların meydana gelmesine karar verdiği için bilir.⁴⁴

Seçilmişlik doktrini ve insanın sorumluluğu arasında çözümlenmesi gereken meseleler bunlardan ibaret değildir. Belki de burada kar-

---

⁴² Niesel, 175.

⁴³ McGrath, 137.

⁴⁴ ICR, III/23:6.

şılaşılabilir en büyük zorluklardan biri, seçilmişliğin insanın sahip olduğu faziletlere ve yapacağı iyi işlere göre değil, Tanrı'nın karşılıksız ve özgür seçimine göre belirlenmesi nedeniyle, bu dünyada yapılacak olan iyi davranışların önemini kaybedeceğinin düşünülmesidir. Başka bir deyişle, eğer Tanrı bir kimseyi ezelden hiçbir koşula bağlı kalmadan seçmişse, bu kişi dünya hayatında iyi işler yapmaya gereksinim duymayacak ve arzularının sürüklediği yöne kendisini bırakacaktır. Tanrı bir kimseyi seçmişse, her halükârda onu kurtuluşa eriştirecektir. Tanrı bir kimseyi seçimin dışında bırakmışsa, O'nun iradesine karşı gelmek boşuna bir çaba olmayacak mıdır?

Bu sorunun çözümünde Calvin, Kutsal Kitap öğretilerine karşı mütevazı ve saygılı olunması gereğine vurgu yapmaktadır. Kutsal Kitap, insanların küstahlığını arttırmak için bir kader öğretisi sunmaz; aksine, Tanrı'nın yargısı karşısında insanın titreyip korkması ve onun merhametine saygı göstermesini ister. Seçilmiş olduğunu varsayarak işlediği günahlardan korkmamak ve günahların seçilmiş olma ayrıcalığına engel olmayacağını düşünmek doğru değildir. Seçilen insanlar, amaçlarına ulaşabilmek için, kutsal ve kusursuz bir hayat sürmelidirler.⁴⁵ Dolayısıyla, seçilmiş olmak ayrıcalığı, kişiyi gevşetmemeli, bilakis daha güzel bir yaşam sürmeye sevk etmelidir. Seçilmiş olmayı yeterli görüp iyi işler yapmayı bırakanlarla, yaşamını seçilmenin gerçek amacına uygun olarak güzel bir şekilde sürdürenler arasında elbette büyük fark vardır. Peki, ezeli seçimde dışarıda bırakılan bir kişi, Tanrı'nın hoşnutluğunu kazanmak için günahlardan uzak, iyi bir yaşam sürse, bu kişinin durumu ne olacaktır? Calvin böyle bir durumun gerçekleşmesine ihtimal vermemektedir. Zira ona göre, seçilmişlik dairesinin dışında kalanlar, sürekli işleyecekleri günahlarla, Tanrı'nın öfkesini üzerlerine çekecekler ve Tanrı'nın onlar için verdiği hükmü teyit edeceklerdir. O halde, bir kimse günahlardan uzak, iyi bir yaşam sürüyorsa, bunun, o kişinin seçilmişliğini gösteren bir işaret olarak görülmesi gerekir.⁴⁶

Calvin iman ile seçilmişlik arasındaki ilişkiye de değinmektedir: İman, seçilmenin nedeni mi, sonucu mudur? Daha açık bir şekilde ifade edilecek olursa, Tanrı, gelecekte iman edeceğini bildiği insanları mı seçmektedir, yoksa Tanrı seçtiği için mi insan iman etmektedir? Eğer "Seçilmişlik, iman sonucudur" denilirse, Calvin'e göre, bu, seçilmişlik durumunu şüpheli ve imanla teyit edilmedikçe etkili olmayan bir şey haline getirecektir. Dolayısıyla, seçilmişliğin ancak İncil'i kabul ettikten sonra etkili ve geçerli olacağını söylemek yanlış-

---

⁴⁵ Bk. Efesliler 1:4.

⁴⁶ *ICR*, III/23:12.

tır.⁴⁷ Tanrı'nın lütfu, iyi işler yapan kimseleri bulup onlar üzerinde etkili olmaz; ilahî lütuf kişiyi iyi işler yapacak duruma yükseltir.⁴⁸

Calvin'in ele aldığı diğer bir mesele ise, Tanrı'nın ezeldeki seçiminin, insanlar arasında ayırmacı veya tarafgir bir davranış olarak algılanıp algılanmamasıdır. Eğer Tanrı kurtuluşa eriştirmek üzere seçtiği insanlara ayırmacılık yaptığı söylenirse, bu durumda, ya Kutsal Kitap'ta çelişki olduğu ya da Tanrı'nın seçiminin insanların yapacağı iyi işlere göre belirlendiği kabul edilmiş olacaktır. Tanrı'nın insanlar arasında ayırım yapmadığını Kutsal Kitap'tan alıntılarla⁴⁹ gösteren Calvin, seçimin insanların sahip oldukları iyi özelliklere veya yapacakları iyi işlere göre gerçekleşmediğini; Tanrı'nın kendi iradesine göre bazı insanlardan hoşnut olup onları seçtiğini; diğerlerini ise dışarıda bıraktığını ifade etmektedir. Ayrıca, birtakım faziletlere sahip olma bakımından birbiriyle eşit olan iki kişiden biri seçilirken, diğerinin dışarıda bırakılması da seçimin Tanrı'nın özgür iradesinin bir sonucu olarak gerçekleştiğini göstermektedir.⁵⁰

Tanrı kimi insanları seçip kimilerini seçmediği zaman, herkese eşit ve âdil davranmış olmakta mıdır? Calvin, günahın genelliğini ve evrenselliğini savunur; bununla birlikte, Tanrı bu suçlular arasında bazılarını merhametini göstermiştir. “Neden hepsine merhamet etmiyor?” diye sorulursa, bu soruya Calvin, “Tanrı'nın, insanları cezalandırırken de kendisini âdil bir yargıç olarak gösterme hakkı vardır” şeklinde cevap vermektedir. Tanrı, günahkârlara hak ettikleri cezayı verir; kişisel gayretle kazanılmayacak olan ihsanını ve lütfunu ise tercih ettiği kişilere bahşeder. Bu konuda tamamen özgürdür. Borç veren kişinin kimi borçlunun borcunu affedip, kiminden de borcunu alma hakkı olduğu gibi, Tanrı da merhametiyle arzu ettiği kişilere ihsanını gönderir; âdil bir yargıç olması nedeniyle ihsanını herkese bahşetmez. Layık olmayan kimselere ihsanını göndermesi, onun özgür lütfudur; bunu herkese vermemesi ise hak edilen karşılığın alınması anlamına gelir. Ayrıca Kutsal Kitap'ta da belirtildiği gibi,⁵¹

---

⁴⁷ *ICR*, III/24:3.

⁴⁸ Reardon, 191.

⁴⁹ Bk. Elçilerin İşleri 10:34; Romalılar 2:11; Galatyalılar 2:6; 3:28; Efesliler 6:9.

⁵⁰ *ICR*, III/23:10. Seçilmişlere bir ayrıcalık tanınmadığı ve lanetlilere de bir zulüm yapılmadığı konusunda Katolik ve Protestan düşünürler arasında bir fark gözlenmemektedir. Katoliklerin konuyla ilgili görüşleri için bk. Aquinas, Thomas, *Summa Contra Gentiles*, (İngilizceye çeviri: A. G. Pegis, J. F. Anderson, Vernon J. Burke, Charles J. O'Neil), Notre Dame, 1975, III/159:1-2, III/161:1-2; a.mlf., *Summa Theologica*, London, 1913-1942, I/23:5.

⁵¹ Romalılar 11:35.

Tanrı'nın, lütufta bulunma konusunda kimseye borçlu olmadığı unutulmamalıdır.⁵²

Tanrı'nın ezeli tercihiyle kimi insanları kurtuluşa erdirmesi, diğerlerini ise kurtuluştan mahrum bırakması O'nu bir despot haline getirmez mi? Calvin, burada Tanrı'nın iradesinin bütün varlıkların nedeni olmasına vurgu yapmaktadır. O'nun iradesi, iyilik ve doğruluğun en yüksek prensibi olduğuna göre, O'nun yaptığı her şeyin de doğru olması gerekir. "Tanrı neden böyle yaptı?" sorusuna, "çünkü O böyle olmasını arzu etti" şeklinde cevap verilir. Eğer daha ileri gidilerek "Tanrı neden böyle olmasını arzu etti?" diye sorulursa, bu, Tanrı'nın iradesinden daha büyük ve daha yüce olan başka bir şeyi araştırmak anlamına gelir ve böyle bir şey de yoktur.⁵³

Eğer seçilmişlere ayrıcalık, diğerlerine haksızlık yapıldığı düşünülürse, Calvin'in bu soruna da cevabı hazırdır. Tanrı; varlıkları insan, hayvan, bitki ve cansız varlıklar şeklinde farklı farklı yaratmıştır. Bir insanı, köpek veya eşek şeklinde değil de, kendi suretinde yaratan O'dur. Diğer varlıklar, niye insan olarak yaratılmadıkları konusunda Tanrı'yla bir tartışma içine giremeyeceği gibi, seçilmeyen insanların da neden seçilmediklerini sorgulama hakları yoktur. Günahla kirlenmiş olan insan, Tanrı'nın gözünde değersiz ve nefret duyulan bir varlık haline gelmiştir. O halde bazı kimselerin seçilmemesi, zorbaca bir karar değil, adaletin en iyi hükmüdür. Calvin, Tanrı'nın seçimine itiraz eden bu kişilere şu soruyu yöneltmektedir: Eğer Tanrı herkesi doğalarındaki bu kirlilik nedeniyle ölüme/lanetli olmaya mahkûm etseydi, kendilerine herhangi bir haksızlık yapıldığını iddia edebilecekler miydi? Bazı insanların kurtuluş dairesinin dışında kalmaları, bizzat kendi tabiatlarının durumundan kaynaklanmıştır; bu konuda Tanrı'ya suçlamalarının bir geçerliliği olamaz.⁵⁴

Calvin, seçilmişlik doktrininin pratikte işleyiş tarzını, seçilmişlerin çağırılması ve lanetlilerin körleştirilip kalplerinin katılaştırılması şeklinde açıklamaktadır. Daha önce de açıklandığı gibi, Hıristiyanlığın seçilmişlik doktrininde seçilenler, kişilerin fazileti veya iyi davranışına göre değil, Tanrı'nın önkoşulsuz tercihine göre belirlenmektedir. Calvin, bu durumu açıklamak için, "Çünkü Tanrı önceden bildiği kişileri Oğlu'nun benzerliğine dönüştürmek üzere önceden belirledi... Tanrı önceden belirlediği kişileri çağırdı, çağırdıklarını akladı."⁵⁵ şeklindeki Kutsal Kitap cümlelerinden yararlanmaktadır. O halde seçilmişlik; Tanrı'nın öngörüsüyle belirlenmesi, belirlediklerini çağırması

---

⁵² Calvin, *Commentaries on the Epistle of Paul the Apostle to the Romans*, (Romalılar 11:35), s. 447-448; ICR, III/23:11.

⁵³ ICR, III/23:2.

⁵⁴ ICR, III/23:3.

⁵⁵ Romalılar 8:29, 30.

ve aklamasi olarak üç aşamada gerçekleşmektedir.⁵⁶ Tanrı'nın ezelde belirlediği bu seçilmişler, "oğul olma" hakkı elde etmişlerdir;⁵⁷ bununla birlikte, ancak dünya hayatında gerçek öğretiyi duyup Mesih'e iman ettiklerinde Kutsal Ruh bu seçilmişlerin durumunu garanti altına alıp mühürleyecektir.⁵⁸

İncil'in insanlara tebliği esnasında, hem seçilmişler hem de lanetliler onu duymaktadır. İncil'i duymak seçilmişler arasına girmek için yeterli değildir; ayrıca ilahî çağrışı almak da gerekir. Çağrılmışlık, Kelâm'ın vaaz edilmesi ve Ruh'un aydınlatması şeklinde iki aşamada gerçekleşir. Tanrı'yı arayıp bulma niyetinde olmayanlar bile Kelâm'ın vaaz edilmesi ve açıklanmasına tanıklık edebilirler.⁵⁹ Bununla birlikte, Tanrı'nın sevgisine tanık olmayı reddeden günahkârlar bu ilahî lütuftan yararlanamazlar. Seçilmişlerin davetindeki ikinci aşamayı ifade eden Kutsal Ruh'un aydınlatması, günahkârları değil, sadece seçilmişleri kapsar.⁶⁰

Calvin, "Çağrılanlar çok, ama seçilenler azdır."⁶¹ şeklindeki Kutsal Kitap cümlesini yorumlarken, çağrının genel ve özel olmak üzere iki türlü olduğuna vurgu yapmaktadır. İlahî Kelâm'ın açıkça vaaz edilmesiyle Tanrı herkese açık bir çağrıda bulunur. Özel çağrı ise, Kutsal Ruh'un aydınlatması sayesinde vaaz edilen İlahî Kelâm'ın inananların gönlünde yer etmesi demektir. Dolayısıyla özel çağrı sadece İsa Mesih'e inananlara özgüdür. Bazen Kutsal Ruh bir süreliğine başka insanları da aydınlatır; ancak nankörlükleri nedeniyle onları terk edip daha büyük bir karanlığa mahkûm eder. İnanmış gibi yaparak dindarlık gösterenler de özel çağrının kapsamının dışında kalırlar. Bu bağlamda, Calvin müslümanların (İsmaililer) durumunu örnek gösterir. Kutsal Ruh, inananları İsmaililer konusunda sabırlı

---

⁵⁶ Aklanma ile kutsallaştırılma arasındaki fark şu şekilde ortaya konulmaktadır: Aklanmada Tanrı, kişiye Mesih'in doğruluğunu vermektedir. Kutsallaştırılmada Tanrı'nın Ruhu, kişinin içine lütfu yerleştirir ve kişiyi bu lütfu kullanabilecek hale getirir. Aklanmada günahlar bağışlanır; kutsallaştırılmada günah dizginlenir. Aklanma bu dünyada herkeste eşit ve mükemmel şekilde bulunur; tüm imanlıları Tanrı'nın intikam alıcı gazabından kurtarır ve inananların bu dünyada lanetliler arasına girmesini kesin bir şekilde engeller. Kutsallaştırılma herkeste eşit olarak bulunmaz ve bu dünyada mükemmel bir şekilde gerçekleşmez; sadece mükemmelliğe doğru ilerler (Bk. *Westminster Larger Catechism*, 77).

⁵⁷ Romalılar 8:15.

⁵⁸ Efesliler 1:13-14.

⁵⁹ Yeşaya 65:1.

⁶⁰ *ICR*, III/24:2.

⁶¹ Matta 22:14.

olmaya yönlendirir; zira en sonunda onların maskesi düşecek ve utanç içinde uzaklaştırılacaklardır.⁶²

İnsanı kurtuluşa götürecek olan özel çağrı hayatın herhangi bir anında gelebilir. Özel çağrının doğum esnasında edinildiğini veya bu çağrıyı almak için belirlenmiş bir vakit olduğunu düşünmek yanlıştır. Özel çağrıyı almadan önce, seçilmişler diğer insanlar arasında dağılmış haldedirler. Bu aşamada seçilmişleri ötekilerden ayıran yegâne husus, Tanrı'nın özel merhameti sayesinde seçilmişlerin ölümün nihai yıkımından korunmuş olmalarıdır. Dolayısıyla, bu aşamada onlar, tüm insanlarda görülen bozulmuşluğun etkisi altındadırlar. Bununla birlikte, Tanrı'ya karşı kesin ve aşırı bir saygısızlık yapmaktan korunurlar. Bu korunmuşlukları kendilerinden kaynaklanan bir meziyet ve iyilik nedeniyle değil, Tanrı'nın onların saflığını muhafaza etmesindedir.

Doğum sırasında "seçilmişlik tohumu"nun insana yerleştirildiği; dolayısıyla bu tohuma sahip olan insanların dindarlığa meyilli oldukları ve Allah'tan korktukları düşüncesi de Calvin'e göre yanlıştır. Bu iddia sahipleri, özel çağrı ile aydınlanmadan önce de seçilmişlerin dine karşı meyilli olduklarına dair, Pavlus ve Kornelius'un durumu gibi, bazı örnekler ileri sürmektedirler. Onların iddiasına göre, Pavlus, bir Ferisi olarak kusursuz bir hayat sürmüştü; Kornelius ise, dua ve sadakalarıyla Tanrı'nın rızasını kazanmıştır.⁶³ Calvin, Pavlus'un durumu konusunda söz konusu iddia sahipleri ile hemfikir olmakla birlikte, Kornelius'un bahsedilen aşamada zaten özel çağrı ile aydınlanıp yeni hayata geçiş yaptığını iddia etmektedir. Bu durumda "seçilmişlik tohumu" fikrini savunanların öne sürebilecekleri tek bir delil kalmaktadır; hâlbuki onların düşüncesini çürütecek pek çok Kutsal Kitap cümlesi bulunmaktadır. Öncelikle bütün seçilmişlerin, özel çağrı ile aydınlanmadan önce kutsallığı ve arınmayı en çok arayan kişiler oldukları söylenemez. Pavlus da bu gerçeği bizzat dile getirmektedir:

Sizler bir zamanlar içinde yaşadığımız suçlardan ve günahlardan ötürü ölüydünüz. Bu dünyanın gidişine ve havadaki hükümlerine egemenine, yani söz dinlemeyen insanlarda şimdi etkin olan ruha uymaktaydınız. Bir zamanlar hepimiz böyle insanların arasında, benliğin ve aklın isteklerini yerine getirerek benliğimizin tutkularına göre yaşıyorduk. Doğal olarak ötekiler gibi biz de gazap çocuklarıydık.⁶⁴

---

⁶² ICR, III/24:8.

⁶³ Filippiler 3:5-6; Elçilerin İşleri 10:2.

⁶⁴ Efesliler 2:1-3. Ayrıca bk. Efesliler 2:1:12; 5:8-9

Pavlus, seçilmişlerin özel çağrı ile aydınlanmadan önce dinden uzak bir yaşam sürdürdüklerini de ifade etmektedir. Hatta seçilmişlerden bazıları aydınlanmadan önceki hayatlarında yalan söyleyen, hırsızlık yapan, zina eden, puta tapan, ayyaş ve ahlaksız kişilerdir. Ancak özel çağrı ile aydınlanınca bu günahlarından temizlenmişlerdir⁶⁵. Petrus seçilmişlerin aydınlanmadan önceki hallerini şöyle tasvir etmektedir:

*İnanmayanların hoşlandıklarını yaparak sefahat, şehvet, sarhoşluk, çılgın eğlenceler, içki âlemleri ve ilke tanımayan putperestlik içinde yaşayarak geçmişte harcadığınız günler yeter!*⁶⁶

Calvin'e göre, bu Kutsal Kitap cümleleri doğum esnasında insanın tabiatına bir "seçilmişlik tohumu"nun yerleştirildiğini iddiasını açık bir şekilde çürütmektedir. Tanrı seçilmişleri, aydınlanmadan önceki hayatlarında sadece affedilmez bir günah olan küfre düşmekten korumuştur.⁶⁷

Kısaca ifade etmek gerekirse, Protestanlık; insanları ebedi kurtuluşa erişenler ve ebedi cezaya/ölüme mahkûm olanlar şeklinde iki kısma ayıran ezeli ve ilahî bir kararın varlığını kabul etmektedir. İnsanların kurtuluşa erişmesi veya cezaya maruz bırakılmaları onların bu dünya hayatında yaptıkları iyi veya kötü davranışlardan kaynaklanmamaktadır. Bu tamamen Tanrı'nın hür iradesiyle verilmiş bir karardır. Asli günahattan dolayı insanlar zaten günahkâr ve tabiatı bozulmuş durumdadırlar. Dolayısıyla, bazı insanların ebedi cezaya mahkûm edilmeleri onlara yapılmış bir haksızlık değil, günahkârlığın doğal bir sonucudur.⁶⁸

Tanrı'nın hükmü doğrultusunda, O'nun yüceliğinin görülmesi için bazı insanlar ve melekler ebedi yaşama kavuşmak üzere önceden belirlenmiş; diğerleri ise ebedi ölüme mahkûm edilmiştir. Ebedi yaşama ve ebedi cezaya mahkûm edilenler, tek tek ve değişmez bir şekilde belirlenmiştir. Bunların sayısı belli ve kesindir; dolayısıyla sayılarında artma veya eksilme olmaz.

Tanrı, dünya yaratılmadan önce, ezeli ve değişmez amacına... göre, kurtuluşa erdirdiği kimseleri, tamamen kendi lütfu ve sevgisiyle, kişilerin ileride sahip olacakları imana, yapacakları güzel işlere ya da onlardaki herhangi bir şeye bakmadan, İsa Mesih'te ebedi cennet için seçmiştir...

Tanrı, seçilmişleri yüceliğe kavuşturmak üzere önceden belirlediği gibi, iradesinin ebedi ve tamamen özgür amacıyla, [onları] bu

⁶⁵ Efesliler 4:25, 28; I. Korintliler 6:9-10. Ayrıca bk. Romalılar 6:19, 21.

⁶⁶ I. Petrus 4:3.

⁶⁷ Bk. ICR, III/24:10-11.

⁶⁸ Boettner, 83.

amaca ulaştıracak araçları da önceden belirlemiştir. Böylece, Adem'de günaha düşen, ama yine de seçilmiş olanlar, Mesih'le kurtuluşa erişirler ve O'nun Ruhu aracılığıyla belirlenen zamanda Mesih'e iman etmeye etkin bir şekilde çağrılırlar. Onlar aklanırlar, oğulluğa alınırlar, kutsal kılınırlar ve iman aracılığıyla kurtuluşa erişmek üzere O'nun gücüyle korunurlar. Seçilmişlerin dışında başka hiç kimse Mesih tarafından kurtarılmaz, çağrılmaz, aklanmaz, oğulluğa alınmaz, kutsal kılınmaz ve kurtuluşa eriştirilmez.⁶⁹

Tanrı'nın kurtuluşa erişecekleri ezelde belirlemesi sadece insanlar için değil, melekler için de geçerlidir. Onlar arasında da kurtuluşa erişmek üzere seçilen kutsal melekler bulunduğu gibi, günahkâr melekler ve şeytanlar vardır. Nitekim Kutsal Kitap'ta bir yandan 'seçilmiş melekler'den bahsedilirken,⁷⁰ diğer yandan lanetlilerin, şeytanlar ve onların melekleriyle birlikte, ebedi ateşe atılacakları açıklanmaktadır.⁷¹

Seçilmişler konusunu bitirmeden önce kurtuluşa erişeceklerin korunmuşluğu meselesinin de ele alınması gerekmektedir. Bilindiği gibi, Pavlus "Kutsal Yasa'nın yönetimi altında değil, Tanrı'nın lütfu altındasınız."⁷² diyerek hristiyanların yahudi şeriatından sorumlu olmadıklarını açıklamıştır. Kalvinist teolojide seçilmişlerin yahudi şeriatına aykırı davranışta bulunması, onların seilmişliklerini engellemez. Bu dünyada yaptıkları iyilikler nasıl seçilmelerinin nedeni değilse, işledikleri günahlar da onların seilmişliklerine ve nihai kurtuluşlarına mani olmayacaktır. Pavlus'un deyişiyle, günahlar seilmişliğe engel olsaydı, o zaman ilahi lütuf bir lütuf olmaktan çıkardı.⁷³ Bu yaklaşım tarzı, elbette seçilmişlerin asla günah işlemeyecekleri anlamına gelmemektedir. Bilakis, seçilmişler işledikleri günahlar nedeniyle geçici bir süre Tanrı'dan uzaklaşmış olabilirler; ancak onların seçilmelerinin nedeni olan ilahi lütuf, nihai kurtuluşlarına engel olacak bir davranış içinde olmaktan onları koruyacaktır. Seçilmişlik doktrine göre, seçilmişler arasında en günahkâr olanlar bile nihai kurtuluştan mahrum kalmayacaktır.⁷⁴ Calvin, bu durumu, *Hristiyan Dini'nin Esasları (Institutes of Christian Religion)* adlı eserinin ilk baskısında şöyle açıklamaktadır:

---

⁶⁹ *Westminster Confession of Faith*, Edinburgh: T. & T. Clark, 1958, III/3-7.

⁷⁰ "Bu söylediklerimi yan tutmadan, kimseyi kayırmadan yerine getirmen için seni Tanrı'nın, Mesih İsa'nın ve seçilmiş meleklerin önünde uyarıyorum." (I.Timoteos 5:21).

⁷¹ Matta 25:41.

⁷² Romalılar 6:14.

⁷³ Romalılar 11:6.

⁷⁴ Boettner, 187.

“Seçilmiş insanların nihai olarak yok olmaları veya kurtulmayanlar arasına düşmeleri mümkün değildir; zira onların kurtuluşları o kadar kesin ve emin temellere dayanmıştır ki, bütün dünya yıkılacak olsa, bu kesinliğe zarar gelmez.”⁷⁵

Kurtuluştan Mahrum Bırakılanlar (Lanetliler)

Calvin’i kendinden önceki hıristiyan teologlardan ayıran özelliklerden biri de Tanrı’nın ezelde sadece seçilmişleri değil, aynı zamanda kurtuluşa erişemeyecekleri (lanetlileri) de belirlemiş olduğunu düşünmesidir. Lanetlilerin ezelde belirlenmiş olması fikri, aslı günah ve aslı günahın sonucunda insanın kendi gayretiyle kurtuluş imkânından tamamen yoksun olması düşüncesiyle yakından ilişkilidir. Buna göre, aslı günahın etkisi altında olan tüm insanlık Tanrı’nın rahmet ve inayetinden mahrum kalmıştır ve hepsi cezayı hak etmiştir. Tanrı, bütün insanları cezalandırmak yerine, bir kısmını kendi özgür seçimiyle kurtuluşa erişmek için seçmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, kurtuluş için seçilmeyenler, içinde buldukları durumda bırakılmışlardır. O halde, Tanrı cezaya çarptırılanlara haksızlık etmemiş; sadece merhametini göstermek üzere bazı insanları kurtarmıştır. Kurtuluşa erişenler ile lanetliler arasındaki ayırım şu şekilde de açıklanabilir: Tanrı kurtuluşa erdirdiklerini, onların yapacakları iyi işleri göz önünde bulundurarak değil, hür ve sorgulanamaz iradesiyle seçmiştir. Buna karşın, lanetlilerin belirlenmesi, ileride aslı günah olarak ortaya çıkacak olan inançsızlıkları ve itaatsizliklerine dayanmaktadır. Daha basit bir şekilde ifade etmek gerekirse, kurtuluşun nedeni, insanların yapacakları iyi işler değildir; ama cezaya mahkûm edilmelerinin nedeni, işlenecek olan aslı günahtır. O halde kurtuluş Tanrı’nın inayetine, lanetlilik durumu ise insanın günahına dayanmaktadır.⁷⁶

Calvin’e göre ezelde sadece kurtuluşa erişeceklerin seçildiğini iddia etmek cahilce ve çocukça bir fikirdir. Katoliklerin benimsediği bu düşünceye göre, Tanrı ezelde kurtuluşa erişmelerini uygun gör-

---

⁷⁵ Bk. Niesel, 169. *Hıristiyan Dini’nin Esasları* adlı eserin birinci baskısı 1536 yılında yapılmıştır. Bu baskıda kader konusu müstakil bir bölüm olarak yer almamıştır. 1539’daki ikinci baskıda Calvin iki yönlü kader (double predestination) anlayışını, inâyet (Tanrı’nın âlemi yönetmesi) konusu ile birlikte, ayrı bir başlık altında ele almıştır. Burada hareketle, Calvin’in iki yönlü kader düşüncesini 1536-1539 yılları arasında geliştirdiği düşünülmektedir. 1559’da yapılan nihai baskıda kader konusu müstakil bir başlık altında açıklanmıştır. Geniş bilgi için bk. Wiley, David Neeld, *Calvin’s Doctrine of Predestination*, Doktora Tezi, Duke University, 1971, s. 14-50, 86-128; De Greef, Wulfert, *The Writings of John Calvin: An Introductory Guide*, (İngilizceye çeviri: Lyle D. Bierma), Michigan: Baker Books, 1993, s. 195-202.

⁷⁶ Bk. Boettner, 113-114.

düğü kişileri seçmiştir; bu dairenin dışında kalanlar ise çok az bir kimseye nasip olan kurtuluşa tesadüfen veya kendi çabalarıyla erişebilecekler, demektir. Calvin'e göre, eğer Tanrı bir kişiyi mahrum bırakmışsa veya mahkûm etmişse, bunu, o kişiyi kendi çocukları için takdir ettiği mirastan mahrum bırakmak için yapmıştır. Merhamet etmek gibi, merhamet etmeyip acımasız olmak da Tanrı'nın elinde ve iradesindedir. Calvin bu noktada Pavlus'tan alıntı yaparak kendi görüşünü teyit etmek istemektedir. Pavlus, konuyla ilgili meşhur cümlesinde, aynı kil yığınının güzel bir iş görmek için yapılan kap ile çirkin bir iş görmek için yapılan kap örneğini verir ve "kil, çömlekçi ile tartışabilir mi?" diye sorarak, kilin, yaptığı tercih nedeniyle çömlekçiye itiraz edemeyeceğini söyler.⁷⁷ Calvin'e göre, ezelde kurtuluşun dışında bırakılanlara bir haksızlık yapıp yapılmadığı yönünde akla gelebilecek şüpheler karşısında, Pavlus, bu yaklaşımıyla Tanrı'yı savunmak adına yanlış mazeretler öne sürme yanlışına düşmemiştir. Matta İncili'nde geçen "Göksel Babam'ın dikmediği her fidan kökünden sökülecektir"⁷⁸ şeklindeki cümleye de atıfta bulunan Calvin, Tanrı'nın, kendi bahçesinde kutsal ağaç olma lütfuna layık görmediği şeylerin/kişilerin yıkılmaya mahkûm edildiğini savunur. Ona göre, Matta'daki bu cümle, bazı kimselerin ezelde kurtuluştan mahrum bırakıldıklarını en iyi açıklayan delildir.⁷⁹

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Calvin'in lanetliler hakkındaki görüşleriyle, onun sık sık alıntı yaparak otoritesini kabul ettiği Augustine'in görüşleri arasında karşılaştırma yapmak yararlı olacaktır. Augustine'e göre, aslı günahın etkisi altındaki insan bozulmuş ve kurtuluşa ulaşabilmek için Tanrı'nın lütfuna muhtaç ve mecbur olmuştur. Tanrı'nın lütuf ve inayeti herkese verilmemiştir. Augustine, kaderi, bazı insanlara ilahî lütfun verilmesi olarak değerlendirmekte ve bu lütfu alamayanlar hakkında sessiz kalmaktadır. Tanrı, lanetlileri mahkûm eden bir karar vermemiş; sadece onları kurtulanlar arasına dâhil etmemiştir. Dolayısıyla, bu anlayışta kader, diğerleri hakkında değil, sadece seçilmişler hakkında verilen ilahî bir karardır. Augustine'in bu yaklaşımı sonraki yüzyıllarda da yankı bulmuş ve Katolikliğin kader anlayışı olarak kabul edilmiştir.

Calvin'e göre ise, Tanrı'nın seçilmişleri belirlediğini kabul edildiğinde, zorunlu olarak lanetlileri de belirlediği söylenmiş olur. Tanrı, seçilmişleri kurtuluşa erişmek üzere belirlediği gibi, lanetlileri de ebedî cezaya çarptırılmak üzere belirlemiştir. Eğer lanetlilerin ezelde Tanrı tarafından belirlendiği kabul edilmezse, bu durumda İsa Me-

---

⁷⁷ Romalılar 9:20 vd.

⁷⁸ Matta 15:13. Ayrıca bk. Romalılar 9:22-23.

⁷⁹ ICR, III/23:1; Calvin, *Commentaries on the Epistle of Paul the Apostle to the Romans*, (Romalılar 9:18), s. 361-362.

sih'in bu kişileri kurtarmakta âciz kaldığı kabul edilmek zorunda kalınacaktır.⁸⁰ Calvin, Augustine'in açıklamalarının ortaya çıkarabileceği böyle bir düşünceyi reddetmektedir. O halde, Augustine kaderi belirli insanlar (seçilmişler) hakkında Tanrı'nın verdiği ezeli karar olarak görürken, Calvin kaderi bütün insanlara (seçilmişlere ve lanetlilere) teşmil etmektedir.

Tanrı seçilmişleri kurtuluş için belirlediği gibi, lanetliler için de belirlediği bir plan vardır. Lanetliler, bu hayatta onursuzca yaşayıp ölümlerinden sonra azaba mahkûm edilerek Tanrı'nın öfkesinin araçları ve O'nun azabının örnekleri haline gelirler. Onların bu sona ulaşmalarını sağlamak için, Tanrı kimi zaman onların İlahî Kelâm'ı duyma imkân ve yetilerini alır; bazen onları gerçekleri göremeyecek kadar basiretsiz kılar ve şaşırır. Birinci duruma uygun düşebilecek sayısız örnek olduğunu savunan Calvin, bu örnekler arasından özellikle birini dikkat çekici bulur. İsa Mesih'ten önce yaklaşık dört bin yıl boyunca Tanrı, insanları kurtuluşa ulaştıracak öğretisini yahudi olmayanlardan (gentiles) gizlemiştir. Âdeta yahudi olmayanların elinden kurtuluş imkânını almıştır. Eğer "Tanrı, bu kişiler kurtuluşa lâyık olmadıkları için, onları mahrum bırakmıştır" şeklinde bir düşünce öne sürülürse, Calvin buna, İsa Mesih sonrası dönemde yahudi olmayanların, kurtuluşa atalarından daha lâyık olmadıklarını söyleyerek cevap verir. O halde Tanrı neden öncekileri mahrum edip, sonra gelenlere kurtuluş nimetini bahşetmiştir? Calvin'e göre, bunda Tanrı'nın gizli ve esrarlı planından başka bir neden gösterilemez. Hiç kimseye zulmedilmiş değildir; hiç kimse hakkı olduğu halde bir şeyden mahrum da bırakılmamıştır. Lanetliler hak ettikleri cezaya çarptırılmışlardır. O halde Tanrı'nın, lanetlileri aydınlanmaktan mahrum ederek bir körlük içinde bırakması onun belirlediği kaderdir. Söz gelimi, aynı vaazı dinleyen yüz kişiden sadece yirmisi anlatılanlara kulak verip uygularken, diğerleri anlatılanlara değer vermez, güler, küçük görür veya nefret eder. Vaazı dinleyen yirmi kişinin bu olumlu tepkisi, kendi faziletlerinden ve tabiatlarından kaynaklanan bir husus değil, Tanrı'nın bir lütfudur.⁸¹

Yeni Ahit'te Tanrı'nın, kimsenin mahvolmasını istemediği ve *herkesin* tövbe etmesini arzu ettiği açıklanmaktadır.⁸² Bu cümlelerin, bazı insanların seçildiğini, diğerlerinin dışarıda bırakıldığını savunan seçilmişlik doktriniyle çeliştiği düşünülebilir. Okuyucularını böyle bir yanlış anlamaya karşı da uyaran Calvin, Kutsal Kitap'a da atıfta bu-

---

⁸⁰ Bk. Wendel, 280-281; McGrath, 136-137.

⁸¹ *JCR*, III/24:12. Tanrı sözünün inanmayanların azgınlıklarını arttıran bir fonksiyon icra etmesiyle ilgili olarak bk. Çıkış 4:21; Ezekeil 2:4; 12:2; Yeremya 5:14; Yeşaya 6:9-10; Matta 13:10-11; Elçilerin İşleri 13:48; Romalılar 9:21-22.

⁸² II. Petrus 3:9

lunarak,⁸³ kişinin kötülüklerden ve kötü yaşamdan yüz çevirip Tanrı'ya yönelmesini ifade eden tövbenin, ancak Tanrı'nın iradesiyle gerçekleşebileceğini savunur. "Tanrı belki onlara bir tövbe yolu açar"⁸⁴ şeklindeki Kutsal Kitap cümlesinin de belirttiği üzere, tövbe tamamen insanın elinde ve iradesinde değildir. O halde Tanrı herkesi tövbeğe çağırır; ancak sadece seçilmişleri Ruh'un gizli yönlendirmesiyle kendisine döndürür.⁸⁵ Başka bir deyişle, eğer insanların hepsi tövbe etmek istese ve bu niyazda bulunsaydı, Tanrı onlara istisnasız bir şekilde merhametini gösterir ve kendisine döndürürdü. Ama sadece Tanrı'nın aydınlattığı kişiler O'nun merhametini niyaz ederler ve Tanrı, ancak ezelde kurtuluş için belirlediği kişileri aydınlatır.⁸⁶

Lanetliler konusu işlenirken ele alınması gereken bir diğer mesele çocukken ölenlerin durumudur. Kalvinist düşünürler Hıristiyanların çocuklarının kurtuluşa erişeceklerini düşünmektedirler. Hıristiyan olmayanların çocukları hakkında ise ne Kutsal Kitap'ta ne de Westminster İnanç Açıklaması'nda herhangi bir hüküm bulunmaktadır. Kalvinist yazarlar arasında, bizzat sorumlu olacakları bir günah işlemedikleri için, çocukların asli günah konusunda Tanrı'nın merhametine nail olacaklarını ve böylece kurtuluşa erişeceklerini savunanlar bulunmaktadır.⁸⁷ Buna karşın, Calvin'in farklı bir görüşü benimsemiş olduğu ve Hıristiyan olmayanların çocuklarının, çocuklukta ölmüşlerse, lanetlilerden olacağını savunduğu da iddia edilmektedir. Kalvinist yazarlara göre bu iddia, Calvin'in görüşlerinin tam olarak anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Calvin, kurtuluşa erişenlerin bir bölümünü, çocukken ölenlerin oluşturduğunu açıklamaktadır. Yine onun düşünce sistemine göre, lanetli olan çocuklar da vardır. Ancak bu lanetlilik durumu, ezeli olmakla birlikte, dünya hayatına aittir. Başka bir deyişle, onlar dünyaya lanetli olarak gelmişlerdir. Calvin, lanetli olarak bu dünyaya gelen ve çocukken ölenlerin ebedi cezaya çarptırılacağını iddia etmemiştir.⁸⁸

Kalvinizm'in seçilmişlik ve kader doktrini, sık sık İsa Mesih'in çarmıhta sadece kurtuluşa erişecekler için kendisini feda ettiği yönünde eleştirilerle karşılaşmaktadır. Tanrı ezelde insanların bir bölümünü kurtulmak üzere seçmiş ve diğer bölümünü ise hak ettikleri halde bırakmışsa, bu durumda İsa Mesih'in, seçilmişlerin yanı sıra lanetlileri de içine alacak şekilde bütün insanlar için çarmıhta kurban edildiğini söylemek bir çelişki oluşturacaktır. Tanrı'nın gizli pla-

---

⁸³ Ezekeil 36:26.

⁸⁴ II. Timoteos 2:25. Ayrıca bk. Yeremya 31:18-19.

⁸⁵ Bk. *ICR*, III/24:15-16.

⁸⁶ *ICR*, III/24:17.

⁸⁷ Boettner, 143.

⁸⁸ Bk. Boettner, 147-148.

nında Mesih sadece seçilmişler için ölmüştür; Mesih'in ölümünün lanetlileri de kapsamaması, bu insanların Tanrı'nın genel inayetinden pay almaları ölçüsünde, yani ikinci derecededir. Bunun aksi söylenirse, bir yandan kefaretin bütün insanların kurtuluşu için gerçekleştiği söylenirken, diğer yandan kurtuluşa erişemeyen, lanetliler arasında kalan insanların varlığı kabul edilmiş olacak ve böylece kefaretin, amacını gerçekleştiremediği sonucu ortaya çıkacaktır.⁸⁹ Bu ise, "Tanrı bütün insanları kurtarmak istiyordu; ama buna gücü yetmedi" demekle aynı anlama gelir. Bu nedenle, Calvinist teolojide İsa Mesih'in, sadece seçilmişler için öldüğü kabul edilmektedir.

Sonuç

Hıristiyanlıkta bazı insanların ezelde kurtuluş için seçilmesi ve diğerlerinin bu ayrıcalıktan mahrum bırakılması anlamındaki kader anlayışının temelinde asli günah anlayışı yatmaktadır. Asli günahın tesiri altındaki insanlar, mükemmelliklerini kaybederek bozulmuşlar ve ilahî cezaya çarptırılmayı hak etmişlerdir. Bununla birlikte, Tanrı merhametini ve iyiliğini göstermek için insanlar arasında bazılarını, bizim gerekçelerini anlayamadığımız bir kararla kurtuluşa erdirmek için seçmiştir.

Calvin'e göre seçilmişler üç gruba ayrılmaktadır. Birincisi, İbrahim'le yapılan ahit gereği, bütün insanlar arasında onun neslinin seçilmesidir. Bu, genel anlamda bir seçilmişliktir ve kurtuluşu garanti etmez. Nitekim Esav ve İsmail gibi İbrahim neslinden geldiği halde seçilmişlikten mahrum kalan insanlar bulunmaktadır. Dolayısıyla, İbrahim'in nesilleri arasında ikinci bir seçim yapılarak, Yakup'un soyundan gelenler ilahî lütfâ erişmişlerdir. Üçüncü ve nihai seçilmişlik ise İsa Mesih'te gerçekleşendir. Bu, daha dar anlamıyla bir seçilmişlik olmakla birlikte, kurtuluşu garanti etmektedir.

Tanrı'nın seçilmişlerin yanı sıra lanetlileri de dünya hayatında yapacakları iyi veya kötü davranışlara bakmaksızın ezelde belirlemiş olması, lanetlilere yapılmış bir haksızlık olarak görülmemektedir. İnsanoğlu, asli günahın etkisiyle bozulmuş ve cezayı hak eder duruma düştüğü için, lanetliler ebedi cezaya mahkûm edilmişlerdir.

Katoliklikte kader, sadece seçilmişlerin belirlenmesi anlamına gelirken, Calvinizm'de Tanrı bazı insanları kurtuluşa erdirmek, diğerlerini ise ebedi cezaya çarptırmak üzere belirlemiştir. Dolayısıyla, Katoliklik inancına göre, İsa Mesih bütün insanların kurtuluşu için çarmıha gerilmiştir. Çarmıh, bütün insanları kurtuluşa ulaştıracak bir potansiyele sahiptir; bununla birlikte, sadece onun etkisini alma-

---

⁸⁹ Bk. Boettner, 150-152.

yı kabul edenler üzerinde tesirini göstermektedir. Kalvinizm’de ise, Mesih’in sadece seçilmişler için çarmıha gerildiği kabul edilmektedir.

Tanrı’nın ezelde kurtulmak üzere belirlediği kişiler için, seçilmişlik bu dünya hayatında üç aşamada gerçekleşmektedir. Bu insanlar öncelikle Kutsal Kitap’ın etkin çağrısına muhatap olmaktadır. Bu çağrıya olumlu cevap vererek günahlarından aklanmakta ve son aşamada kutsanmaktadırlar. O halde, iman, seçilmenin nedeni değil, sonucu olmaktadır. Benzer şekilde, kişilerin yaptıkları iyi davranışlar da yine seçilmenin nedeni değil, sonucudur. Başka bir deyişle, iman eden ve iyi davranışlar yapan kişiler seçilmezler; bilakis, seçilenler iman edebilir ve iyi davranış yapabilirler. Seçilmişlikten mahrum bırakılanlar için iman etmek ve iyi işler yapmak imkânsız olduğu gibi, seçilmişler için de iman etmemek veya iyi davranışlar sergilememek imkânsızdır.

Katoliklikte insanların bu dünyada yaptıkları iyi davranışların kurtuluşları açısından bir önemi vardır. Bu iyilikler, Tanrı’nın seçilmişlerle ilgili ezeli hükmüne verilmiş olumlu bir cevap gibidir. Kalvinist teolojide seçilmişlik ile insanların iyi davranışları arasında hiçbir bağ yoktur. Seçilmişlik tamamen Tanrı’nın lütfuna ve insanın anlayamayacağı özgür kararına bağlıdır.

Tanrı, İsa Mesih’te seçtiği kişiler için kurtuluşa giden yolu kolaylaştırır ve bu insanları lanetli duruma düşmekten korur. Seçilmişler, bazı günahlar işleseler de nihai olarak kurtuluşa ereceklerdir; çünkü Tanrı ezelde bu kişileri yapacakları iyi şeylere göre seçmediği gibi, işleyecekleri kötülüklerden dolayı da kurtuluştan mahrum bırakmaz. Buna karşın, Tanrı, lanetlilerin kalplerini katılaştırarak onların iyilik yapmalarını engeller. Lanetliler için tek yol, kötü bir davranışla daha kötü başka bir davranış arasında seçim yapmaktır. İyi bir baba, iyi bir eş ve iyi bir vatandaş olmak gibi, bireysel anlamda ahlâken iyi bazı davranışlar sergilemeleri de onlar hakkında verilen lanetlilik hükmünü değiştirmemektedir.

Kaynakça

- Aquinas, Thomas, *Summa Contra Gentiles*, (İngilizceye çeviri: A. G. Pegis v.dğr.), Notre Dame, 1975.
- ....., *Summa Theologica*, London, 1913-1942.
- Boettner, Loraine, *The Reformed Doctrine of Predestination*, Phillipsburg, New Jersey: Presbyterian and Reformed Publishing Company, 1932.
- Calvin, John, *Articles Concerning Predestination*, J. K. S. Reid (ed.): *Calvin: Theological Treatises* içinde, Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press, 2006.

- ....., *Commentaries on the Epistle of Paul the Apostle to the Romans*, (İngilizceye çeviri: John Owen), Edinburg: Calvin Translation Society, 1849.
- ....., *Institutes of the Christian Religion*, (İngilizceye çeviri: Ford Lewis Battles), Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press, 2006.
- De Greef, Wulfert, *The Writings of John Calvin: An Introductory Guide*, (İngilizceye çeviri: Lyle D. Bierma), Michigan: Baker Books, 1993.
- Ferguson, John, *Pelagius: A Historical and Theological Study*, Cambridge: W. Heffer & Sons Ltd., 1956.
- Gündüz, Şinasi, *Dinsel Şiddet: Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık*, Samsun: Etüt Yayınları, 2002.
- Hansen, Gary Neal, "Predestination", *The Encyclopedia of Protestantism*, (ed. Hans J. Hillerbrand), New York: Routledge, 2004, c. 3, s. 1858-1863.
- Hesselink, I. John, *Calvin's First Catechism: A Commentary*, Louisville, Kentucky: Westminster John Know Press, 1997.
- ....., "Calvin's Theology", Donald K. McKim (ed.): *The Cambridge Companion to John Calvin* içinde, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 74-92.
- Katar, Mehmet, "İsrail Kavminin Seçilmişliği Üzerine Bir Araştırma", *İslamî Araştırmalar*, Ankara, 2007, c. 20, sy. 2, s. 172-177.
- Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri*, (çev. Dominik Pamir), İstanbul, 2000.
- McGrath, Alistair E., *Reformation Thought: An Introduction*, Massachusetts: Blackwell Publishers, 1999.
- McKenna, S. J., "Pelagius and Pelagianism", *The New Catholic Encyclopedia, Second Editon*, (ed. Thomas Carson - Joann Cerrito), Thomson & Gale, 2003, c. 11, s. 60-63.
- Niesel, Wilhelm, *The Theology of Calvin*, (İngilizceye çeviri: Harold Knight), Cambridge: James Clarke & Co., 2002.
- Olgun, Hakan, *Sekülerliğin Teolojik Kurgusu*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.
- Palladino, A. G., "Predestination (in Catholic Theology)", *The New Catholic Encyclopedia, Second Editon*, (ed. Thomas Carson - Joann Cerrito), Thomson & Gale, 2003, c. 11, s. 647-653.
- Reardon, Bernard M. G., *Religious Thought in the Reformation*, New York: Longman, 1981.
- Rees, B. R., *Pelagius: A Reluctant Heretic*, Woodbridge, Suffolk: The Boydell Press, 1991.
- Tarakçı, Muhammet, "St. Thomas Aquinas'a Göre Aslî Günah", *Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Bursa, 2006, c. 19, sy. 1, s. 215-241.

- Wallace, Dewey D., "Free Will and Predestination", *Encyclopedia of Religion, Second Edition*, (ed. Lindsay Jones), Thomson & Gale, 2005, c. 5, s. 3202-3206.
- Wendel, François, *Calvin: Origins and Developments of His Religious Thought*, New York: Harpers & Row, Publishers, 1963.
- Westminster Confession of Faith*, Edinburgh: T. & T. Clark, 1958.
- Westminster Larger Catechism*, New York: J. Watts & Co., 1813.
- Wiley, David Neeld, *Calvin's Doctrine of Predestination*, Doktora Tezi, Duke University, 1971.
- Yavuz, Nazmiye, *Kitabı Mukaddes Açısından Yahudilik ve Hıristiyanlıkta Seçilmişlik Anlayışı*, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 16-85.